

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і
науки України

від _____ 2024 року № _____

**Порядок утворення та умови функціонування спеціальних класів у
закладах загальної середньої освіти**

I. Загальна частина

1. Цей Порядок визначає механізм утворення та умови функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти, крім спеціальних шкіл (далі - спеціальні класи).

Терміни у Порядку вживаються у значенні, наведеному в Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту».

2. Спеціальні класи - це окремі класи, що утворюються у закладах загальної середньої освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

3. Спеціальні класи можуть утворюватися у всіх типах закладів загальної середньої освіти, крім спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів, всіх форм власності і підпорядкування.

4. Основними завданнями спеціального класу є:

1) забезпечення здобуття особами з особливими освітніми потребами загальної середньої освіти на одному чи кількох рівнях освіти відповідно до державних стандартів з набуттям ключових та предметних компетентностей;

2) створення умов для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами шляхом належного кадрового, матеріально-технічного забезпечення, забезпечення універсального дизайну та/або розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби та можливості учнів;

3) забезпечення навчання учнів за допомогою найбільш прийнятних для них методів і способів спілкування в освітньому середовищі, які максимально сприяють засвоєнню знань і навичок, використання в освітньому процесі української жестової мови, шрифту Брайля, допоміжних засобів для навчання, засобів альтернативної комунікації тощо;

4) формування в учнів компетентностей для подальшого самостійного життя, забезпечення розвитку природних здібностей і обдарувань, творчого та критичного мислення, соціалізації учнів;

5) засвоєння учнями норм етики та загальнолюдської моралі, міжособистісного спілкування, основ гігієни та здорового способу життя;

6) активне залучення до освітнього процесу батьків (інших законних представників) осіб з особливими освітніми потребами та надання їм консультацій;

7) забезпечення системного психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами.

II. Утворення та функціонування спеціальних класів

5. Спеціальні класи утворюються керівником закладу загальної середньої освіти за погодженням із засновником цього закладу освіти або уповноваженим ним органом за наявності відповідного контингенту учнів, матеріально-технічної бази та кадрового забезпечення.

6. Спеціальні класи утворюються та комплектуються відповідно до категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) здобувачів загальної середньої освіти, ступенів їх прояву та рівня підтримки учнів.

7. Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти організовує роботу з персональними даними учнів спеціального класу та визначає працівника, відповідального за внесення інформації до системи автоматизованої роботи інклюзивно-ресурсних центрів, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 2 листопада 2020 року № 1353.

8. Зарахування учнів до спеціальних класів закладів загальної середньої освіти, переведення до іншого закладу освіти та відрахування здійснюється відповідно до Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 16 квітня 2018 року № 367, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 року за № 564/32016.

Додатково до заяви про зарахування до закладу освіти додаються:

висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, в якому зазначено категорію (тип) особливих освітніх потреб (труднощів) та рекомендований рівень підтримки у закладі освіти, не нижче другого;

оригінал або копія відповідного документа про освіту (крім учнів першого класу) за відповідний клас, документ, що підтверджує здобуття освіти;

копія індивідуальної програми розвитку, складеної у закладі освіти, де особа здобувала освіту (за наявності);

висновок лікарсько-консультативної комісії про встановлення дитині інвалідності (за наявності);

копія індивідуальної програми реабілітації особи (дитини) з інвалідністю (за наявності);

висновок лікаря-сурдолога або лікаря-отоларинголога дитячого (для дітей з порушенням мовлення);

висновок лікаря-психіатра дитячого (для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку).

9. Залежно від категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) та рекомендованого рівня підтримки здобувачів освіти створюються спеціальні класи для учнів:

1) з інтелектуальними труднощами, що потребують третього рівня підтримки в закладах освіти;

2) з інтелектуальними труднощами, що потребують четвертого рівня підтримки в закладах освіти;

3) з інтелектуальними труднощами, що потребують п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

У разі недостатньої кількості учнів та за умови забезпечення індивідуального підходу в один клас можуть бути зараховані учні з інтелектуальними труднощами, що потребують третього-п'ятого рівнів підтримки в закладах освіти;

4) з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження слухової функції та потребують другого-третього рівня підтримки в закладах освіти;

5) з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження слухової функції та потребують четвертого-п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

У разі недостатньої кількості учнів та за умови забезпечення індивідуального підходу в один клас можуть бути зараховані учні з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження слухової функції та потребують другого-п'ятого рівнів підтримки в закладах освіти.

6) з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження зорової функції та потребують другого-третього рівня підтримки в закладах освіти;

7) з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження зорової функції та потребують четвертого-п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

У разі недостатньої кількості учнів та за умови забезпечення індивідуального підходу в один клас можуть бути зараховані учні з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження зорової функції та потребують другого-п'ятого рівнів підтримки в закладах освіти;

8) з функціональними моторними або фізичними труднощами, що потребують другого-третього рівня підтримки в закладах освіти;

9) з функціональними моторними або фізичними труднощами, що потребують четвертого-п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

У разі недостатньої кількості учнів та за умови забезпечення індивідуального підходу в один клас можуть бути зараховані учні з функціональними моторними або фізичними труднощами та потребують другого-п'ятого рівнів підтримки в закладах освіти;

10) з функціональними мовленнєвими труднощами, що потребують другого-п'ятого рівня підтримки в закладах освіти.

11) із складними порушеннями розвитку (що передбачають поєднання різних категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів), одна з яких потребує четвертого-п'ятого рівня підтримки).

10. Гранична наповнюваність спеціальних класів становить:

1) визначених підпунктами 4, 6, 8, 10 пункту 9 розділу II цих Порядку та умов - не більше дванадцяти осіб;

2) визначених підпунктами 1, 2, 5, 7, 9 пункту 9 розділу II цих Порядку та умов - не більше восьми осіб;

3) визначених підпунктами 3, 11 пункту 9 розділу II цих Порядку та умов - не більше шести осіб;

Клас утворюється за умови наявності більш як 50 відсотків граничної наповнюваності класів.

Гранична наповнюваність класу, визначена цим пунктом, може бути збільшена відповідно до рішення засновника, але не більш як на одну особу.

11. До одного спеціального класу можуть зараховуватися учні різного віку за умови, що їх різниця у віці становить не більше двох років. Для учнів початкових класів можуть бути створені з'єднані класи початкової школи (класи-комплекти), які діють відповідно до Положення про з'єднаний клас (клас-комплект) початкової школи, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 5 серпня 2016 року № 944, за умови однотипності категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) учнів класу-комплекту.

12. Поділ класів на групи для вивчення окремих предметів у спеціальному класі здійснюється згідно з порядком, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 року № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».

13. Для надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги) учням спеціальних класів, вивчення окремих предметів та інтегрованих курсів можуть створюватися міжкласні групи.

14. Спеціальні групи подовженого дня створюються відповідно до «Порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 25 червня 2018 року № 677».

15. Учні спеціального класу забезпечуються медичним обслуговуванням, відповідно до Порядку здійснення медичного обслуговування учнів закладів загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 2021 року № 31.

16. Харчування учнів спеціального класу здійснюється відповідно до Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, затвердженому постановою Кабінету Міністрів

України від 24 березня 2021 року № 305 із забезпеченням особливих дієтичних потреб учнів за необхідності.

17. Підвезення учнів спеціального класу до закладу освіти та у зворотному напрямку (до місця проживання) здійснюється відповідно до законодавства.

III. Організація освітнього процесу у спеціальних класах

18. Освітній процес у спеціальних класах забезпечує опанування державних стандартів повної загальної середньої освіти та має корекційну спрямованість.

19. Освітній процес у спеціальних класах здійснюється відповідно до освітньої програми закладу загальної середньої освіти, що містить окремі навчальні плани для спеціальних класів, які складаються на основі типових освітніх програм для спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами, затверджених відповідно до норм законодавства, або освітніх програм, розроблених суб'єктами освітньої діяльності, науковими установами, фізичними чи юридичними особами і затверджених відповідно до законодавства.

20. Освітня програма в обов'язковому порядку повинна містити корекційно-розвитковий та виховний складники, що враховують специфіку розвитку та потреби учнів, які навчаються у спеціальному класі.

21. Спеціальні класи працюють за програмами з корекційно-розвиткової роботи для спеціальних закладів загальної середньої освіти, підручниками і посібниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки України, із застосуванням допоміжних засобів для навчання, згідно з Переліком допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2018 року № 414.

22. Індивідуальна освітня траєкторія учнів спеціального класу реалізується шляхом розроблення індивідуальної програми розвитку та індивідуального навчального плану (за потреби) для кожного з учнів.

23. Керівник закладу освіти для кожного учня формує команду психолого-педагогічного супроводу (далі – команда супроводу) та забезпечує її роботу в закладі освіти. До складу команд супроводу залучаються фахівці інклюзивно-ресурсних центрів, які брали участь у проведенні комплексних оцінок розвитку учнів.

У період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) засідання команди супроводу можуть проходити в режимі он-лайн та/або у змішаному очно-дистанційному форматі.

24. Індивідуальна програма розвитку складається для кожного учня на підставі висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, наданого інклюзивно-ресурсним центром.

Індивідуальна програма розвитку для учнів повинна містити: загальну інформацію про учня, інформацію про особливості та динаміку розвитку, особливості засвоєння освітньої програми (її окремих освітніх компонентів), потребу в індивідуальному навчальному плані, перелік психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги), потребу в асистенті дитини (учня).

У разі відвідування учнем реабілітаційної установи індивідуальна програма розвитку узгоджується з індивідуальним комплексним планом реабілітації (абілітації) в такій установі.

Індивідуальна програма розвитку схвалюється командою супроводу, затверджується директором школи та підписується одним з батьків (іншим законним представником) учня.

25. У разі необхідності для учня спеціального класу може бути укладений індивідуальний навчальний план, який містить відмінні від визначених освітньою програмою закладу освіти послідовність, форму і темп засвоєння учнем освітніх компонентів.

Індивідуальний навчальний план розробляється педагогічними працівниками спеціального класу у взаємодії з учнем та/або його батьками з урахуванням висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи інклюзивно-ресурсного центру, схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується батьками.

26. Корекційна спрямованість освітнього процесу у спеціальних класах забезпечується педагогічними працівниками, які здобули вищу педагогічну освіту ступеня бакалавра, магістра (спеціаліста) за спеціальністю «Спеціальна освіта» (для осіб, які здобували вищу освіту до набрання чинності постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (Офіційний вісник України, 2015 р., № 38, ст. 1147), за спеціальностями «Дефектологія», «Корекційна освіта» (за нозологіями)).

27. Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу у початкових спеціальних класах та спеціальних класах для учнів, що потребують четвертого-п'ятого рівня підтримки, забезпечує асистент вчителя та асистент

вихователя групи подовженого дня з розрахунку 1 ставка на клас (групу), у якому навчаються такі діти.

Педагогічне навантаження асистента вчителя та асистента вихователя групи подовженого дня становить 25 годин на тиждень.

За необхідності соціальні потреби учнів під час освітнього процесу може задовольняти асистент учня - соціальний робітник, один із батьків (інший законний представник) або уповноважена ними особа.

28. Розклад уроків, психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять у спеціальному класі складається з дотриманням вимог санітарного законодавства з урахуванням індивідуальних особливостей учнів та затверджується директором закладу освіти.

29. За рішенням батьків (інших законних представників) для учнів спеціального класу може бути організоване навчання за індивідуальною та дистанційною формою здобуття освіти.

Організація навчання за індивідуальною формою здобуття освіти в спеціальному класі здійснюється відповідно до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2016 року № 8.

У разі здобуття освіти за формою педагогічного патронажу для учнів в обов'язковому порядку складається індивідуальний навчальний план.

Організація навчання за дистанційною формою здобуття освіти в спеціальному класі здійснюється відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 № 1115, з урахуванням особливих освітніх потреб, психофізичних особливостей та стану здоров'я учнів.

У разі здобуття освіти за індивідуальною чи дистанційною формою заклад освіти забезпечує створення умов для отримання учнями психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг та участі учнів у спільних заходах школи.

30. Учні спеціальних класів, в тому числі ті, що здобувають освіту за індивідуальною та дистанційною формами, залучаються до позакласної та позашкільної роботи (проведення гурткових занять, конкурсів, олімпіад, екскурсій тощо).

31. Оцінювання результатів навчання учнів спеціальних класів здійснюється згідно із загальними критеріями оцінювання або критеріями оцінювання результатів навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, рекомендованими Міністерством освіти і науки України.

32. Учні спеціальних класів, які завершують здобуття початкової, базової середньої та профільної середньої освіти, проходять державну підсумкову атестацію відповідно до Порядку проведення державної підсумкової атестації, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2018 року № 1369.

Особи з особливими освітніми потребами можуть бути звільнені від проходження державної підсумкової атестації за заявою батьків (одного з батьків) або інших законних представників.

33. Учні, які завершили здобуття певного рівня повної загальної середньої освіти, отримують відповідний документ про освіту в установленому законодавством порядку.

IV. Ресурсне забезпечення діяльності спеціальних класів

34. Облаштування спеціальних класів здійснюється відповідно до Примірного переліку корекційних засобів навчання та реабілітаційного обладнання для спеціальних закладів освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22 березня 2018 року № 271.